

(t. ex. nära landets sydöstra kust). Då nu slutningen är så stark, att lagren i denna uppskjutna del stå på kant, så hafva somliga lager glidit djupare ned, andra blifvit högt uppdrifna, och den jordyta deras öfra kanter bilda är derföre mångfaldigt omvexlande i höjd. Enligt hvad vi sett, har Hr Engelhardt funnit, att de mellersta lagrens kanter stå lägst öfver hafvet, och att deremot de lager, som äro brottet närmast, likasom de yttersta lagren närmare sydostkusten, d. ä. de fordom under liggande tillståndet understa och öfversta lagren, hafva sina kanter högre uppdrifna, sålunda ytterst bildande de båda kammarne, hvilka innesluta höglandets bäcken. Åt sydvest, åt trakten af Kuumo, har vattnets tidigaste aflopp bortsköljt yttersta delen af de här framgående stupande lagrens sträckning.

Detta sistnämnda förhållande sammanhänger med en Förf:s hypotes, enligt hvilken såväl Finska höglandets som Bottniska vikens vatten genom Elfdalen, öfver Vestmanland och Nerike, genom Venern skulle flutit till Nord-sjön. Ålands-öarne skulle vara lemningar af den vall, som då åtskilde Bottniska viken från Östersjön. I sammanhang härmed söker han bestrida, att de formationer i Sverige, hvilka man ansett för öfvergångsbergarter, och hvilka som sådane upptagas i Berzelii of-
tanämnda afhandling, tillhöra denna klass af formationer. Men både
frågans art och utrymmet förbjuda oss, att här anföra Förf:s skäl för
dessa vågade påståenden.

Huru än kännaren må betrakta Hr Engelhardts arbete, det är dock det enda af denna art för Finland; och säkert är, att det skall hafva lemnat utkastet till en uppfattning i stort af Finska vallens byggnad. Men då mången med oss rättvist förvånades, att ingen inhemsk man företagit arbetet i stället för Hr Engelhardt, ingen åtminstone ansett det löna mödan, att meddela sina landsmän sin möjliga kännedom om fosterjorden i denna del, må vi å andra sidan icke glömma, att forskaren icke här kunnat vänta samma uppmuntran, som Hr Engelhardt åtnjutit. Hans arbeten för Rysslands geognosi hade nemligen till följd upprättandet af en lärostol för denna vetenskap i Dorpat, att af honom intagas.

J. V. S.

71 TIDNINGS REVY.

Litteraturblad n:o 9, september 1849

Vi torde utan svårighet kunna öfvertyga bladets läsare, att vi mera af pligt, än af god lust vända oss till landets tidningslitteratur. Vi vilja dock härmed icke hafva antydtt, att den inhemska tidningslitteraturen utan undantag vore så förkastlig, att det icke skulle löna mödan kasta en blick på densamma. Tvärtom vidhålla vi vår förut yttrade öfvertygelse, att den äfven i sitt närvarande skick fördelaktigt utmärker sig framför sin egen närmaste forntid, om man också icke sätter denna längre än tie år tillbaka. Men tager man till måttstock för dess värde, hvad den periodiska pressen är i Europas mera civiliserade länder, så förfaller den inhemska tidningslitteraturen till en sådan betydelselöshet, att den knappt kan anses tillhöra Europas litteratur. Det är vid tanken härpå, som en blick på densamma måste väcka känslan af djupaste nedslagenhet hos hvarje tänkande fosterlandsvän. För honom återstår blott det hopp, att den inhemska bildningen och litteraturen, om det är den förnekadt att räkna sig till 19:de seklet, i det 20:de skall

förmå intaga sin plats i civilisationens allmänna tideräkning.

Man skall till dessa yttranden säga, hvad man ofta sagt, att tidningspressen icke har den vikt för ett land, att dess skick bör föranleda någon förhoppning eller misströstan för nationens andliga utveckling. Tidningsdeklamationer, tidningsgräl och tidningsfraser äro de föraktfulla uttrycken för en icke ringa del af den högstbildade läseverldens i landet åsigt af tidningslitteraturens betydelse för den allmänna bildningen. Men dessa åsigt och dessa uttryck lemna blott ett ytterligare bevis för den inhemska bildningens ståndpunkt. Ty

10 ehuru ingalunda den periodiska pressen ensam eller ens i främsta rummet verkar till någon nations framskridande, utgör den dock i hvarje land en tillförlitlig måttstock för den ståndpunkt, på hvilken nationens framskridande befinner sig. Eller finnes det väl något förnuftigt skäl att betvifla: att graden af ett folks politiska och sociala bildning röjes i dess hithörande tidningar; att dess ståndpunkt i hvarje gren af vetenskapligt vetande visar sig af dess vetenskapliga tidskrifter; att den offentliga undervisningens beskaffenhet framstår i de pedagogiska, industrins i de agronomiska och teknologiska periodiska skrifterna; att således det land, der i den periodiska pressen den ena eller

20 andra grenen af vetande är antingen alldeles icke eller illa representerad, detta vetande äfven är uteslutet ur omfånget af nationens intellektuella bildning? Och måste man icke ytterligare medgifva: att, ju mera dessa särskilda vetandets grenar blifvit föremål för de dagliga tidningarnes och veckobladens afhandlingar, desto allännare måste någon kunskap i dessa ämnen redan vara spridd, desto allännare måste något intresse för desamma förefinnas? Endast en ytterlig lärd inbillskhet, eller total okunnighet om, hvad den periodiska pressen i Europas mera civiliserade länder är, eller slutligen stor oförmåga att

30 fatta den allmänna bildningens art kan föra en menniska att förneka en så dagsklar sanning. Och med tidningslitteraturens betydelse af ett vittne för hvarje lands bildning är äfven dess betydelse för denna bildnings fortgång afgjord.

Vi hafva i föregående nummer erinrat om naturvetenskapernas stora andel i samtidens allmänna bildning. I andra länder ser man också knappt någon tidning af allännare anseende, som icke skulle hafva att uppvisa några naturvetenskapliga afhandlingar, både rent teoretiska och användningar af dessa teorier på näringarne. Ser man nu på våra inhemska tidningar t. ex. i detta hänseende, så har man redan häri ett det mest slående exempel på den inhemska tidningspressens fattigdom. Och i huru många andra ämnen, hvilka det civiliserade Europa anser tillhöra allmänna bildningen, röjes icke hos landets tidningar samma bristfällighet? Af underrättelser om fremmande civiliserade länder och folk, deras beskaffenhet, institutioner, industri, af afhandlingar i nationalekonomi, lagkunskap, angående allmänna undervisningen, fattigväsandet, näringarne, af vittra uppsatser och vitter kritik, af allt detta ser man i de inhemska tidningarne antingen allsintet eller så litet, och det lilla så tankefattigt, att dessa ämnen ännu kunna ses helt och hållet okända för den större tidningsläsande allmänheten.

Ref. har ingalunda tillhört dem, som ursäktat publicisternas håglöshet med förutsättningen af en motsvarande likgiltighet på den läsande allmänhetens sida. Men vi vilja medgifva, att för stunden slappheten torde vara ömsesidig. Sjelfva den ringare hågen på publicisternas sida synes bevisa, att deras verksamhet icke nog uppsporras af allmänna opinionen. Men hvarje ord i detta hänseende måste blifva halft och derföre innebära en half orättvisa.

50

Och likväl är det de få ansträngningar som göras för att höja den periodiska pressen till någon betydenhet, hvilka på samma gång de verka nedslagenhet vid tanken på, hvad som kunde och borde vara, glädja med vissheten, att dock någon gnista af bemödande återstår. Det är dessa ansträngningar, som under den inhemska tidningspressens låga ståndpunkt i förhållande till mera civiliserade länders periodiska litteratur och tidens fordringar, likväl låta se ett framsteg i jämförelse med landets tidningars beskaffenhet ännu för ett decennium tillbaka. Såsom vi ofta erinrat, röjer sig detta framskridande främst hos den ena af landets Finska tidningar, hos *Suometar*. Detta blad har åtminstone några artiklar, som påminna om allvarlig håg, om fosterlandssinne och insigt i, hvad den inhemska tidningspressen göres behof. Sådane artiklar äro t. ex. de: »Om socknarnes delning», »Om fattigvården». Sådane äro också de inhemska underrättelser, *Suometar* vetat att förskaffa sig från alla landsändar, i hvilket afseende detta blad är det första och enda inom hela den inhemska tidningslitteraturen. Andra blad klaga ofta öfver bristande utrymme för allvarligare och grundligare undersökningar. De flesta af dem hafva dock nära nog dubbelt så stort utrymme som *Suometar*, hvilken med blott ett halfark i veckan inrymmer flera nummer för en artikel, sådan som de anförda.

Sagde artiklar uttöma visserligen icke sitt ämne; men detta kan också icke begäras. Såsom i flera af *Suometars* uppsatser, synes äfven här behandlingen förråda någon osäkerhet, en första bekantskap med ämnet. Uppsatserna gifva sålunda ett löfte om säkrare utredning hellre än sjelfva utredningen. Men de förete å andra sidan ett i landets tidningar sällsynt bemödande att grunda resonnementet på fakta, ett förfarande, som, ehuru det enda rätta, i fråga om inhemska angelägenheter har sin stora svårighet, emedan landets statistik ännu till största delen återstår att uppgöra.

I fråga om socknarnes delning och reglering synes oss *Suometar* icke nog strängt hafva fasthållit hufvudfrågan. Denna gäller nemligen icke socknarne utan församlingarne. Det är jämförelsevis likgiltigt, om socknarne äro större eller mindre. Hufvudsaken är, att församlingarne äro så afpassade, att kyrka och prest kan af allmogen besökas utan åtminstone längre tidspillan än en dagsresa, och att presten i församlingen kan såsom religionslärare vårda om sina åhörare. Det förra är omöjligt, der allmogen har från 4 till 8 mils väg till kyrkan, det senare, der församlingens invånartal uppgår till 4 à 14 tusen individer. Anses t. ex. en församling af 3 till 4 tusen personer kunna vårdas af en prest, och kyrkoherdens åliggande inskränkes till, hvad det egentligen synes böra vara, till förmanskapet för socknens prester och uppsigt öfver ledningen af församlingarnas angelägenheter, obehindradt den enskilda själavård, till hvilken kyrkoherden kan anse sig af kall och samvete förpligtad, så synas väl 4 till 6 särskilda församlingar kunna tillhöra samma socken. Detta resonnement skulle således leda till det resultat, att de flesta socknar borde vara större, än de för närvarande äro, men församlingarne mindre och deras antal större. Detta hindrar icke, att kyrkoherdeinkomsterna kunde vara mindre, än de största nuvarande, och det vore äfven nödvändigt, för att icke församlingarne skulle alltförmycket betungas genom underhållet af det större antalet kyrkor och prester. Ju större socknarne vid denna anordning skulle vara, desto mindre skulle församlingarnes bidrag till kyrkoherdarnas aflöning böra blifva. För vår del måste vi anse denna uppfattning af frågan så enkel och riktig, att den icke behöfver någon utförligare bevisning. Att vilja hos samma person förena själavården i en församling och pastoralvår-

den, är att leda prestens verksamhet från lärarekallet; och detta antagande fordrar, att församlingarne skola vara än mindre, än man antager dem kunna vara om presten endast vore lärare. En annan sak är, om man anser pastoralvården ensam gifva så ringa arbete, att den sträckt till 4 å 6 församlingar icke tillräckligt sysselsätter en person. Det står då öppet, att göra pastoraterna (socknarne) än större och följaktligen färre.

Denna fråga, som *Suometar* väckt, har äfven väckt larm i lägret, som man säger, och man hör den numera flitigt ventileras af presterskapet i landet. Utan tvifvel måste man anse det vara svårt, att folket nödgas uppsöka sin kyrka på flera dagsresors afstånd. På andra sidan är det icke svårt att föreställa sig, hurudan lärarnes vård om församlingen måste blifva, då den omfattar ett tietusental individer. Frågan är således utan tvifvel af stor vikt; den syftar att åtminstone bereda presterskapet möjligheten till en mera gagnelig verksamhet. Ser man till förhållandet t. ex. i Tyskland, så gäller det der både i Katolska och Protestantiska kyrkan, att hvarje by har sin kyrka och sin prest. Och byarnes invånare, från 500 till 1 500 individer, bygga och bo lika sammanträngdt som i en stad eller köping. Huru annorlunda borde icke prestens förhållande till församlingen här gestalta sig! Men i våra småstäder gäller ungefär samma förhållande. Fråga vi då: besörjes själavården och folkundervisningen i våra städer bättre än på landet? så torde man tveka, att besvara frågan med »ja». Men om så är, hvilken blir då fördelen af församlingarnas reglering? – För vår del bekänne vi, att enligt vår tanke alla reglementeringar inom kyrkan stöta mot denna frågas andemening. En ny kyrkolag verkar till dess nöjaktiga besvarende lika mycket och lika litet som socknedelningen. De egentliga skälen för denna blifva sålunda ett sätt att tala; skäl, hvilka icke äro de egentliga, blifva de, som komma att vid frågans afgörande tala. Emellertid läser man *Suometars* undersökning och uppgifter i ämnet med stort intresse; hvilket äfven bevisas deraf, att artikeln fått icke blott sina lofordare utan äfven sina nitiska tadtare. Det likgiltiga och medelmåttiga tadtalar man icke.

Artikeln om fattigvården har icke såsom den förra utgjort ett »evenement»; frågan om de fattigas andel kan icke påkalla samma uppmärksamhet, som den om kleresiets. Också är artikelns hållning mera obestämd. Att hjälpbehöfvande finnas, är en gammal nyhet. Frågan är om ändamålsenligaste sättet att hjälpa. Berömligt är visserligen att påminna om folkbildningen såsom det enda pålitliga botemedel. Ty icke nog ofta kan derom erinras; ehuru dock all utsigt är, att erinringen är förspilld, tills den hårda nöden lärer att efterkomma den. Emellertid gäller här, ordspråket: medan gräset gror, dör hästen. En första fråga är: bör staten stifta lag för fattigvården, eller bör omsorgen om densamma lemnas åt kommunen? Villkorligt kan man svara: så länge kommunen är sluten, så länge den kan visa inflyttningar ifrån sig, bör den äfven sörja för sina fattiga efter eget godtfinnande. Men eftertanke och erfarenhet visa, att en sådan kommunens slutenhet ökar de fattigas antal. Öppnas nu kommunen och statens lagstiftning medgifver fri flyttning, så är den gifna konsekvensen deraf, att staten i högsta instansen bör ombesörja fattigvården, samt att således staten äfven eger stifta lag för densamma. Detta kan icke gerna ske annorlunda, än att en fattigtaxa upptages och att beloppet efter behof fördelas på kommunerna. Så blir fattigvården en egen förvaltningsgren, och staten kommer vid utförandet af densamma i ungefär samma ställning, som vid ett industriföretag, drifvet för statens räkning. Men

hvar och en vet, hvad en så vidt utgrenad förvaltning kostar, och med hvilken båtnad pekuniära företag för statens räkning drifvas. Också har denna statsfattigvård, der den blifvit försökt, gjort financierernas och de skattskyldiges förtviflan. Det förslag till Fattigvårdslag för Finland, som för fem år tillbaka i tryck spriddes, utgick, om vi icke misstaga oss, från förutsättningen af kommunens fortfarande slutenhet, lagstiftade derföre blott för kommunen och föreslog för dess fattigvård en kommunal förvaltning, hvars verksamhet omständigheterna måhända skulle tillintetgjort. Vi hafva yttrat vår åsigt, att under anförda förutsättning, det kan vara tillräckligt, att staten ålägger hvarje kommun att vårda sina fattiga, öfverlemnande sättet åt kommunens omsorg. I allmänhet stadnar all positiv lagstiftning för kommunen från statens sida i utförandet vid toma formen, ofta före utförandet vid blotta orden. I kommunalväsendet ligger det principenligt, att kommunen sjelf bör reglera sin verksamhet. Staten bör blott tillse, att kommunens reglementerande icke för individen förkortar åtnjutandet af de fördelar, allmänna lagen medgifver; och vi tro, att denna viktiga tillsyn vore af större gagn, än nya förordningar till kommunens efterlefnad. Allt detta gäller äfven kommunens fattigvård, så länge den blott åligger kommunen.

Men om kommunens slutenhet ökar svårigheten för den obesutna mängden, att vinna bergning, och om likväl en statsfattigvård är minst sagdt ett vådligt försök, så uppstår frågan: huru fattigvården bör inrättas, om kommunen lemnas öppen? Ref. har med anledning af nyssnämnda Förslag i tidningen Saima sökt uppdraga några linier till ett blandadt fattigvårdssystem, enligt hvilket staten och kommunen skulle dela fattigvården, så att öfverhufvud statens vård skulle vidtaga, endast der kommunens blir otillräcklig. Vi kunna icke här upprepa sagde framställning; vi hafva nämnt den, emedan *Suometar* erinrat om dess tillvaro, bekännande, att det skulle gjort Ref. glädje, om *Suometar* äfven upptagit densamma till pröfning. En sådan kritik skulle kanske också gifvit *Suometars* artikel i ämnet mera bestämdhet. Det positiva, hvartill bladet nu kommit, är anförandet af en öfverenskommelse angående fattigvården uti en socken i Savolaks. Dylika öfverenskommelser torde förefinnas i flera socknar, ehuru deras genomförande flerstädes haltat eller helt och hållet uteblifvit. Det hufvudsakliga af denna öfverenskommelse, att hvarje läslag i socknen åligger underhålla sina fattiga, har äfven i Saima blifvit åberopadt. Härtill kommer, att detta underhåll gifves dels genom fördelning på rote, dels genom medgifvet bettlande inom läslaget, dels åter genom de arbetsföra behöfvandes tvingande till arbete, om nemligen någon i läslaget är villig antaga dem att arbeta. Fattigare läslag vidare med större antal behöfvande understödjas ur fattigkassan. Utsockne-tiggare få icke mottagas och understödjas.

Lämpligheten af denna fattigvård under förevarande förhållanden lærer icke bestridas. Den Insändare, som meddelat Redaktionen afskrift af öfverenskommelsens stadganden, gör dock vid densamma tvenne ganska viktiga anmärkningar. Han vitsordar Fattigkassans otillräcklighet för de mera behöfvande läslagens understödjande. Han anmärker vidare, att det medgifna bettlandet, hvilket isynnerhet blir de värnlösa barnens lott, är en uppfostran till håglöshet, som med tiden bär sin frukt genom att öka de behöfvandes antal. Äfven han ser med rätta i den uppvexande generationens undervisning och vård det enda säkra botemedlet. Och han uttalar sig för näringsfrihet jemte den dertill hörande friheten att välja vistelseort, hvarförutan all vård och under-

visning kan blifva jemförelsevis gagnlös. Men dermed inträder Insändaren på det gebit, der egentligen svårigheterna börja, nemligen på frågan om en gemensam fattigvård för länet, för landet, öfverhufvud om en fattigvård, reglerad och till större eller mindre del ombesörjd af staten. Eller rättare: Insändaren stadnar vid denna gräns, han drager icke slutföljden af sina fromma önskningar, beträder icke det qvistiga området. *Suometars* Redaktion låter äfven dervid bero; och detta gör den hittills väl hållna undersökningen obestämd och otillfredsställande.

10 Medan vi tala om *Suometar* kunde det höra till saken, att fortsätta den polemik angående de yngre Finska författarenas språk, hvilken våra föregående anmärkningar föranledt. Men det vore fåfängt att upprepa det redan anförda, hvilket *Suometar* i hvarje fall synes sinnadt att icke begripa. Bladets Redaktion upprepar, att Finska allmogen väl förstått dess språk. Vi hafva från flera håll hört försäkringar, att detta icke varit fallet. Senast har dock *Suometar* meddelat ett intyg af en Savolaksbonde, att dess språk är lätt förstått. Likaså förmenar Red. att de mera bildade läsare, som haft att anmärka mot språket äro sådane, som förut ingen Finska läsit. Vi hafva t. ex. hört samma män loforda tydligheten och ledigheten i Hr Gottlunds Finska. Men vår hufvudsakliga anmärkning har varit den, att, då härförinnan Bibelfinskan utgjort det enda skriftspråket, *Suometar* bort mera närma sig detta språk. Vi hafva dertill utpekadt olämpligheten af särskilda konstruktioner, hvilka i vår tanke förnämligast vållat svårigheten att förstå *Suometars* icke mindre än flera yngre Finska författares språk. Dessa punkter har S. lemnat obesvarade. Och likväl torde utan vittnens hörande kunna antagas, att just af denna orsak äfven de, som väl läsa och förstå Finska, med desto större svårighet läsit en nyare Finsk skrift, ju mera dennas språk afviker från Bibelfinskans. För samstämmighet i det grammatikaliskt origtiga hafva vi icke talat. Våra anmärkningar hafva uppenbarligen afsett bladets bästa, såsom icke gerna annat kan förmodas af vårt sätt att i öfrigt bemöta detsamma. Men som sagdt, vi lemna detta derhän. *Suometars* Red. må sjelf afgöra, hvilka och huru många läsare den för bladet önskar sig. Hvad som dock icke med tystnad bör förbigås, är *Suometars* obehöriga pretension att slippa alla anmärkningar. Det ligger i dess ord ungefär denna mening: »Låt blifva med anmärkningar, eller skrif sjelf en Finsk tidning!» Så långt äro vi ännu icke komna, min unga dame! Icke ens den jordiska fullkomligheten eger rätt att fordra allas högljudda eller tysta beundran. Men till fullkomlighet hafva vi ännu ett stycke väg. 20 30 40 Och det ligger också i sakens natur, att ett så mångsidigt vetande, som publicistens kall skulle fordra, icke kan förvärfvas under några timtal, ej heller någon alltför hög grad af skriftställaretalang ernås i en handvändning.

Vare denna erinran gifven, utan att vi derigenom återtaga något af det goda, vi vid detta och många föregående tillfällen haft glädjen att om *Suometar* anförä. Vi erkänne också gerna, att *Suometars* både stil och språk äro annat, än hvad de varit, och att ingen numera med skäl kan lägga bladet ifrån sig för språkets skuld. Men vi äro egenkära nog att anse, att anmärkningar sådane som våra, haft sin del i den förmonliga förändringen. 50

Man har skäl att förundra sig, att de Svenska tidningsbladen i landet icke tagit någon notis om *Suometar*. Såsom Finskt blad och förtjenstfullt synes det hafva bort kunna påräkna någon uppmärksamhet af kamraterna. Och då desse sjelfva varit ur stånd att väcka fråga om några inhemska förhållanden af allmänare intresse, så skulle det utan

tvifvel bidragit att gifva dem någon allvarligare hållning, om de till vidare utveckling upptagit de af S. väckta frågor. Sådant har likväl icke skett. En förklaring häröfver kunde sökas deri, att flera af dessa blads resp. Redaktörer icke känna Finska språket. Men detta har dock icke hindrat samma blad, att ur Suometar låna inhemska korrespondensartiklar. Hvilken nu än orsaken till det anmärkta förhållandet må vara, så är det under tidningspressens närvarande skick att beklaga. De ämnen rörande eget land, som kunna af densamma behandlas, äro icke så öfvermåttan talrika, att icke hvarje sådant förtjenade upptagas till diskussion.

10

Men i denna punkt har den inhemska tidningslitteraturen alltid visat en svag sida. Dess s. k. diskussioner hafva vanligen bestått i ett småsinnadt gräl om parternas ömsesidiga förträfflighet, och i ömsesidiga grofva beskyllningar. Om olika åsikter i något ämne af allmänt intresse har sällan blifvit fråga. Det ena bladet synes obekant med och utan opinion om hvarje ämne, det andra bladet till afhandlande upptager, och hvarje sådan afhandling blir derigenom ett ensidigt docerande i saken. Så står hvarje blad isolerad, utan någon annan påminnelse om, att i landet ett dussin andra tidningar finnas, än den de ömsesidiga nyhetslånen gifva. Dessa torftiga nyheter har deremot läsaren tillfälle att inhemta nästan ur dem alla.

20

Teoretiserandet i tidningar är väl icke det bästa sätt för deras redigerande. Teorin borde i dem alltid ansluta sig till något faktiskt förhållande för dagen, som påkallar allmänhetens uppmärksamhet. Med en viss sjelfkänsla hafva också vederbörande åberopat sin natur, att vara reciterande blad. Att dessa reciter vanligen innehålla blott en mager halvesanning, har icke gjort dem bekymmer. Också kan den saken icke hjälpas. Men då så är, och då teorins fält står den inhemska tidningspressen mera öppet, så synes det teoretiska afhandlandet kunna bringa större gagn än berättandet; hvarföre Ref. äfven oftare yrkat, att landets tidningar hellre borde uttala några åsikter, huru allmänt hållna som helst, än, såsom nu vanligen är fallet, under idkeligt berättande af de betydelselösaste småsaker falla i fullkomlig karaktärlöshet. Ty hvar och en tidningsläsare, som nu gör sig frågan: hvilken karakter det ena eller andra bladet ådagalägger? d. ä. hvilka åsikter det bekänner? hvilka sträfvanden det företer? skall till dessa frågor icke finna något svar. Ja det kan blifva svårt nog att afgöra, i hvilka ämnen den ena eller andra redaktionen visat sig ega någon insigt. *Morgonbladet*, som för öfrigt redigeras fullkomligt planlöst, kan dock sägas hafva visat insigt i poësin och öfverhufvud vitterhetens art och väsende. Men i hvilken gren af menskligt vetande har någon af de öfriga tidningarne uppträdt så, att Redaktionen kunde anses hafva röjt insigter företrädesvis åt detta håll? – Vår fråga är i sanning icke blott ett sätt att tadla, utan det skall upprigtigt glädja oss, om någon läsare vill uppträda till dess nöjaktiga besvarande.

30

40

Ett visst »savoir faire» i tidningsväg, jemförligt med deras insigt, som »göra» i bomullsfabrikater eller kläden, är visserligen en god egenskap hos en tidningsutgivare, och derpå äro vissa inhemska blad icke fullkomligt blottade. Men mellan detta slags affärsvana och insigt i det ena eller andra föremålet för menskligt vetande är dock ett stort svalg beramad.

50

Under sådana förhållanden är det en verklig lyckträff, att ännu ett och annat i landets tidningar förekommer upplysande och ganeligt. Vi ville för vår del gerna hoppas, att dessa lyckträffar skola blifva talrikare. Men vi bekänne också, att vi hellre bygga våra förhoppningar

på ombyte af redaktioner, när allmänhetens länge pröfvade likgiltighet engång kan upphöra och göra ett sådant ombyte nödvändigt. Läsnings af dugligare utländska blad skall hos allmänheten påskynda denna tidpunkt, då den icke mera likgiltigt betraktar den inhemska tidningspressens skralhet.

Vi tillägga, att vi ingalunda ställa här antydda fordringar på alla blad i landet. Det vore redan mycket, om ett par tidningar funnes, angående hvilkas insigt och åsichter läsaren kunde fälla något omdöme.

J. V. S.

10

72 TILLÄGG TILL ARTIKELN, »OM FINLANDS GEOGNOSI».

Litteraturblad n:o 9, september 1849

Sedan Ref. nedskref denna artikel, har det lyckats honom i 8:e bandet af »Beiträge zur Kenntniss des Russischen Reichs» 1843, utgifven af HHr v. Baer och v. Helmersen, få läsa en afhandling af Hr E. Eichwald, med titel: »Neuer Beitrag zur Geognosie Esthlands und Finlands».

Författaren hade sommaren 1841 gjort en resa, som det synes, långsät kusten af Finland, från Petersburg till Helsingfors. Hvad Förf. på denna resa sett, och hvad han inhemtat genom samtal med Hr statsrådet Nordenskjöld och genom begagnandet af härvarande mineraliesamlingar, framställer han i nämnda afhandling.

Såsom anmärkningsvärdt böra vi först nämna, att Hr Eichwald, en ansedd naturforskare och geognost, icke med ett ord omnämner Engelhardts arbete och åsichter i Finlands geognosi. Det är föga antagligt, att han icke skulle känna arbetet; och hans tystnad derom är därför så mycket oförklarligare. Visserligen har Hr Eichwald föga att anföra om Finlands allmänna formation. Han håller sig mest till uppgifter om spridda bergarter, deras förekommande bildning, sammansättning o. s. v. Men äfven i detta hänseende hade skäl förefunnits, att gifva akt på Engelhardts vida mera omfattande iakttagelser.

Öfverhufvud har den, som läsit Engelhardts arbete, icke serdeles mycket att lära i Hr Eichwalds afhandling. De uppgifter, som kunna tjena läsaren till förtydligande af det förut om Finlands geognosi anförda, skola vi här meddela.

Förf. särskiljer i Finland tre slag af granit. Första slaget har den i Berzelii ofta återopade afhandling beskrifna sammansättning och förekommer vanligast aflagrad mellan gneisen, hvilken den genombrutit. Det andra slaget är den hvarje man bekanta »Rapakivi», hvilken enl. Förf. är en för Finland egendomlig bergart. Man är van, att se densamma blott i lösa stenar, men den finnes äfven i stora berglager i de trakter af landet, hvilka Engelhardt räknar till syenitområdena. Engelhardt ger densamma namn af porfyr. Denna sistnämnda bergart har man, som läsaren erinrar sig ur Berzelii afhandling, räknat till de vulkaniska bergarterna, hvilka genom vulkanisk eruption senare frambrutit, då redan sekundära, ur vatten aflagrade formationer förefunnos öfver grundbergen. Dess hufvudbeståndsdel är fältspat i kristaller, sammanbundna af quartz och obetydligt glimmer. Finlands Rapakivi har ungefär lika sammansättning, men kristallerna äro löst förbundna, icke fast sammanhängande såsom i den egentliga porfyren. Äfven denna senare förekommer dock i Finland, t. ex. på Hogland i en stor bergmassa. Förf. anser nu Rapakivi för en senare produkt, än den

40

50